

Ah şu duvarların rengi olsa da konuşsa...

Trafikte yol alırken İstanbul'da yol kenarlarındaki devasa duvarların yavaş yavaş renklendiğini gördünüz mü? Konu epeyce de tartışıldı. Bizim açımızdansa **belediyenin de teşvikiyle artan mural çalışmaları nefis bir yazıya olanak sağladı. Mural nedir, nereden gelir** biraz bunlardan bahsedelim diyoruz.

Eser: Pixel Pancho

■ Mural, duvara yapılan eserleri anlıyor, yani bir sokak sanatı. Şehri dev bir tuval olarak değerlendirmeyi tercih eden ve çizimlerini büyük alanlara yapan kimi sanatçıların mahallelere renk getirmesine sebep oluyor. **Yazılı olursa buna grafiti diyoruz.** Hip-hop kültürünün bize verdiği hediyelerden biri olarak kabul ediliyor, **sıklıkla karıştırıldığı için bir bilene sorarak bunu teyit ediyorum.** Ben, kavramla 2012 yılında Yeldeğirmeni'ne taşınırken ilk **Mural İstanbul Festivali'nin*** düzenlenmesiyle tanıştım. O yıl **Pixel Pancho'nun** mekanik karakterinden **Dome'un** Nuh'un gemisini anımsatan işine, karşıma çıkan her desen ve karakter bende hayranlık uyandırdı. Çünkü mahallenin gri rengini, ritim tarafındaki pavyonlardan itibaren bir altkültüre dönüştürdü ve sınırları içinde yaşayan bizleri de içine kattı. O sıralarda mahalleye eklenen her çizim, benim mahalleyi bir bütün olarak sahiplenmemi sağladı. Sonraki yıllarda **Franco Fasoli'nin** yağlıboya bir atlı tablosunu hatırlatan eserinden **Canavar'ın** fantastik desenine artan dev 'tuvaler' bende bir tür umut hissi yarattı. Şimdi bu yazıyla beraber bana geçen umudun sebebi olan muralı sizinle paylaşmak istiyorum. Muralda eserin yansıtıldığı yer olarak şehrin duvarları seçiliyor. **Hangisinin nasıl bir hikâye anlatacağı etrafında yer alan işyerleri ve esnafla da belirleniyor.**

MAĞARA DUVARLARINDAN APARTMAN BİNALARINA

'Mural'ın duvar resmi olduğunun bir daha altını çizerek bunun **buzul çağı'nın yaşandığı üst paleolitik dönemden itibaren** karşımıza çıktığını da söyleyebiliriz. Güneydoğu Asya'da yer alan Borneo Adası'nda çıkan ilk hayvan çizimleri de bunun bir örneği olarak kabul ediliyor.

Aynı şekilde 32 bin yıl önce Fransa'daki Chauvet Mağarası'nda yer alan çizimler de bunun örneklerinden. **Girit uygarlığı zamanındaki saray boyamaları, eski Mısır medeniyetindeki mezar çizimleri de mural diye bir sanat icrasından önce yapılmış olan duvar resimleri...** Yani tarih bize kâğıdı bahşedene kadar mural çoktan başlamıştı bile. Bir eseri ya da buna sanat eseri olarak bakılmadığı dönemleri düşünürsek, bir çiziyi herkesin görebileceği bir yere atmak dikkat çekmek

Canavar'ın dev tuvali.
Fotoğraf: Mehmet Naci Demirkol

Franco'nun atlı çalışması.
Fotoğraf: francofasoli.com.ar

güdüsüyle gerçekleşiyor. Bunun iktidar kavramıyla da pekâlâ bir ilgisi var. **Toplumbilimci Anthony Giddens** da iktidarın dönüştürücü bir güç olduğunu söylüyor. Çünkü iktidar gibi, bir grubun yönetiminde yer alarak müdahale gücünü kendinde toplaması herkes tarafından kabul edilmezse bir tepki oluşabiliyor, mural da buradan besleniyor ve ilhamını alıyor. Dolayısıyla 1920'lerden itibaren Meksika'da ortaya çıkan mural akımının

Diego Rivera gibi sanatçılar tarafından sosyal ve politik mesaj vermek için kullanılması, bu sürecin değişmeyen bir sonucu. Elbette, farklı teknikler kullanıldığı için de farklı isimleri mural sanatçısı olarak saymak mümkün. Örneğin, 2015 yılında İstanbul'da gerçekleştirdiği **Wrinkles of the City** projesiyle **JR**'ı da; kimi kitapları ve şehrin kimi duvarlarına dişil enerjili karakterlerini bırakan **Gamze Yalçın**'ı da... En son yine Yeldeğirmeni'ne iş yapan heykeltıraş **Mre**'yi de bu ekibin arasında sayıyor ve hemen ona birkaç soru yöneltiyoruz.

Mre - Heykeltıraş

“Sokak sanatının gelişmesinde en büyük görev belediyelere düşüyor”

Selamlar Emre, bize kısaca kendinden bahseder misin?

Ben (e)Mre, 1988 İstanbul doğumluyum ve Kadıköy Moda'da yaşıyorum. Marmara GSF Heykel çıkışlıyım ama son birkaç yıldır enerjimi yan dişli mahluklarıma harcıyorum. Heykel disiplininden çok uzaklaşmadım gerçi, işlerimi üç boyuta evirme sürecindeyim. Şu sıralar popüler kültür karakterlerini irdeleyip olabildiğince sokakta üretkenliğin peşinde koşuyorum.

Sokak sanatına ne zaman yöneldin?

Lisans döneminden beri sokak için (o süre kamusal alan olarak adlandırıyordum) işler tasarlayıp aktif olmak peşindeydim ama planlarım daha çok bütçeli plastik işler olduğu için savaşım kısa sürdü. Daha sonra karakterlerim ayaklarının üzerinde durmaya başlayınca kendileri çıkmak istediler sokağa. Kimi sokakta mutlu, kimisi tuvalde, kimisi dijital formatta...

İstanbul'da sokak sanatı nasıl gelişiyor? Veya şöyle soralım; sanatçılar arasındaki iletişim ve etik anlayışı nasıl?

Sokak sanatı açısından burası bence hep üretkendi. En azından gezdiğim ülkelerden geri kalan bir yanımız yok fakat kaynak ve destek konusu tartışılabilir bence. Galeriler de yavaş yavaş sokak sanatçılarına

yönelmiş durumda. Bir süredir bina cepheleri de hızlıca sanatla donatılıyor ki bu durum harika. Sokak sanatının gelişmesinde en büyük görev bence belediyelere düşüyor. Özel mülkte gerçekleşen etkinlikler veya festivaller dışında, sanat ve sanatçıların görünürlüğü tamamen onların elinde. Bina cepheleri dışında sokaklarda oldukça fazla mural mevcut ve unutmamak gerekiyor ki binalardan önce sokaklar vardı. Sanatçılar bu durumda elinden gelen her şeyi yıllardır yapıyor. Neredeyse herkes birbirinin farkında ve birbirine destek olmaktan kaçmıyor. Kısaca gelişimde destek ve yasal izin çok büyük rol oynuyor.

Son işin Yeldeğirmeni'nde yer aldı, bunun sana dönüşü nasıl oldu?

Yeldeğirmeni'nde yer alan muralım şimdiye kadar çalıştığım en büyük alan. Daha önce farklı disiplinlerde büyük alan çalışmışlığım vardı ama kendi işimi yapmak çok daha farklıydı. Gerçi benim için A4'e yaptığım işle binaya harcadığım efor eşit ama ebat büyüdükçe heyecanı da artıyor

elbette. İş bina sahibinin isteği üzerine çalışıldı, belediye de paylaşımda bulunduğu için çok dikkat çekti. Yani aslında tasarımın yarısı sipariş, yarısı benim ama çıkan sonuçtan oldukça memnunum.

Yeni planların var mı?

Kendimce üzerine düştüğüm plastik materyal odaklı yeni bir seriyle uğraşıyorum bu sıra. Bir aksilik çıkmazsa yakında kendilerini görücüye çıkarma niyetindeyim

Son işi Yeldeğirmeni Duatepe Sokak'ta yer alıyor.

Mural'a merak salanlar için önemli birkaç terim

Acemi (Toy): İş beğenilmeyen veya yeteneksiz bulunan sanatçıların işi için kullanılan bir sözcük. Söz konusu kötü bulunan işin üstüne yazılan kelimenin İngilizce açılımı "Tag Over Your shit". Yani, "Dışkınızı etiketleyin/sahiplenin" demek ki bu da "Yaptığın(ız) iş mi?" anlamına gelen bir serzeniş.

Bombalama (Bombing): Kısa bir zamanda şehrin birçok yerini veya bir treni boyamak.

Çift (Married couple): New York'taki eski metrolara özel olarak üretilen bu terim, art arda yer alan iki vagonun üstündeki işin bir bütün yapmasını anlatıyor. Aynı evli bir çift gibi, bir bütün olunmasından ilham alıyor.

Giydirmek (Dress-up): Daha önce hiçbir iş olmayan bir duvar ya da vitrine iş yapmak.

Hayalet (Ghost): Bir işin kaldırılmasından sonra ardında kalan iz, boya lekesi.

Kaldırmak (Buff): Daha önceki bir işi silmek

veya işin üstünü boyamak.

Kara Kitap (Black Book): Sokak sanatçısının eskiz defteri.

Kültürü Karıştırma (Cultural jamming): Politik altmetin içeren, medya tüketimine ve anaakim medyaya atıfta bulunma.

Melek (Angel): Aramızdan ayrılan, bilinmiş grafiti veya sokak sanatçıları için yapılan işlere verilen isim.

Tüm-şehir (All-city): New York'taki sanatçıların yayılan terim, eskiden beş eyalette bilinen bir sokak sanatçısına bahşediliyordu. Madalya misali gurur veren bu 'etiket', İstanbul gibi yerler için bütün şehirde bilinen sanatçılar için kullanılıyor.

Yakmak (Burn): Rekabet ve hafif çekişmenin olduğu sokak sanatçıları arasında birinin diğerinden daha iyi bir iş çıkarması. "Yıktı geçti" anlamı da içeriyor.

* Mural İstanbul ilk olarak 2012 yılında Kadıköy Belediyesi-ÇEKÜL Vakfı ve Mural Organizatörleri işbirliğiyle Kadıköy-Yeldeğirmeni yenileme çalışmalarının bir parçası olarak başladı. Tek seferlik olması planlanan proje 2018 yılına dek Kadıköy'de yedi, Sarıyer'de de 2018 yılında olmak üzere bir kez düzenlendi.